

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Н.В. Провоторова, кандидат психологічних наук, доцент

Східноукраїнський національний університет ім. В.Даля,
кафедра практичної психології та соціальної роботи,
м. Северодонецьк

Постановка проблеми. Психологічна культура особистості знаходить свій прояв в усіх сферах життєдіяльності людини. Вона включає як зовнішню, так і внутрішню характеристики особистості, які відображають спосіб, якість її діяльності в різних сферах життя і рівень її культурного розвитку як прагнення творчої самореалізації.

Останнім часом від соціальних працівників вимагаються високий професіоналізм і відповідний рівень психологічної культури, найважливішою складовою якої є емоційна культура. Тому таке психологічне явище як емоційний інтелект потребує ретельного дослідження.

Аналіз наукових досліджень і публікацій з проблеми. Вивчення психологічної культури знайшло відображення у зарубіжній та вітчизняній науці. Певне місце цій проблемі відводиться у дослідженнях А. Кребера, К. Клякхона, Г. Смітта, В.В. Пітерса, В.М. Соколинського, А.П. Устюжаніна та ін.

Дослідженню психологічної культури соціальних працівників приділяли увагу Н.Р. Нижник, І. Нинюк, Г.І. Леліков, С.М. Серьогін, В.В. Цветков, та ін

Соціальний інтелект досліджували такі вчені як Х. Гарднер, Дж. Гилфорд, Е. Торндайк, П. Салоуей, Д. Майер, Д. Карузо.

Емоційний інтелект безпосередньо вивчали Р. Бар-Он, Д. Гоулман, Д.В. Люсин та ін.

Основна частина. Емоційний інтелект – це явище, яке об'єднує в собі уміння розрізняти і розуміти емоції, управляти власними емоційними станами і емоціями своїх партнерів по спілкуванню [1; 2].

Виділено чотири компоненти емоційного інтелекту. А саме: 1) ідентифікація емоцій як ряд пов'язаних між собою таких здібностей, як сприйняття емоцій, їх ідентифікація, адекватне вираження, розрізнення справжніх емоцій, їх імітації; 2) використання емоцій для підвищення ефективності мислення і діяльності. Включає здатність використовувати емоції для пряму уваги на важливі події, викликати емоції, які сприяють розв'язанню задач, використовувати коливання настрою як засіб аналізу різних точок зору на проблему; 3) розуміння емоцій як здатність розуміти комплекси емоцій, зв'язки між емоціями, переходи від однієї емоції до іншої, причини емоцій, вербальну інформацію про емоції; 4) управління емоціями як здібність до контролю за емоціями, зниженню інтенсивності негативних емоцій, усвідомленню своїх емоцій, до рішення емоційно навантажених проблем без придушення пов'язаних з ними негативних емоцій [4].

Важливо відзначити, що кожний компонент торкається як власних емоцій людини, так і емоцій інших людей.

У концепції Д.В. Люсина емоційний інтелект трактується як здібність до розуміння своїх і чужих емоцій і управлінню ними [4]. Здібність до розуміння емоцій означає, що людина може розпізнати емоцію, ідентифікувати її; зрозуміти причини, що викликали дану емоцію, і наслідки, до яких вона приведе. Здібність до управління емоціями свідчить, що людина може контролювати інтенсивність емоцій; здатна контролювати зовнішнє вираження емоцій; при необхідності викликати ту або іншу емоцію.

В наукових роботах з державного управління стикаємося з поняттям «професійна культура» [3]. Автори доходять висновку, що професіоналізм і культура нерозривні між собою через те, вони формуються системою трудової діяльності і соціальних відносин і виражають якість і продуктивність праці працівника соціальної сфери. Мається на увазі, що прагнучи оволодіти професією, людина водночас долучається до загальної культури і завдяки поєднанню професіоналізму і загальної культури народжується професійна культура. Тобто професіонал стає особистістю тільки тоді, коли він свою діяльність наповнює реальним етичним змістом, поєднуючи професіоналізм з моральними принципами і моральною культурою.

Мета нашого дослідження полягала в тому, щоб визначити місце емоційного інтелекту в структурі особистості соціального працівника як професіонала.

На першому етапі дослідження ми виокремили типи держслужбовців. У сучасній теорії державного управління розроблено декілька видів класифікацій соціальних працівників, зокрема визначено основні їх типи.

Частіше за все наводиться наступний поділ соцпрацівників: за формою діяльності та за компетенцією.

Запропонована нами типологія базувалася на трьох формальних рівнях: спеціаліст, головний спеціаліст, керівник.

В результаті емпіричного дослідження було виділено три типи службовців: тип середнього службовця, тип ефективного службовця, тип неефективного службовця. А також визначені особливості емоційного інтелекту, притаманні визначеним вище типам.

Висновки. Виділені типи за показниками емоційного інтелекту характеризуються наступним чином.

Тип 1. Середній соціальний працівник (службовець). Характеризується пониженими показниками емоційного інтелекту, зокрема, з розпізнавання емоцій, самомотивації.

Тип 2. Ефективний соціальний працівник (службовець). Характеризується самим розвинутим емоційним інтелектом.

Тип 3. Неефективний соціальний працівник (службовець). Характеризується середніми показниками емоційного інтелекту.

Основний висновок, який ми можемо зробити виходячи з отриманих даних полягає в тому, що емоційний інтелект має нелінійний характер впливу на психологічну і професійну культуру соціальних працівників.

Література

1. Гоулман Д. Эмоциональное лидерство: искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта / Д. Гоулман, Р. Бойцис, Э. Макки; пер. с англ. [А. Лисицыной]. – 3-е изд., стереот. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 300 с.
2. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект / Д. Гоулман; [пер. с англ. А. П. Исаевой]. – М.: АСТ, 2008. – 478 с.
3. Соціальний працівник в Україні (пошук моделі) / [Нижник Н.Р., Цветков В.В., Леліков Г.І. та ін]. – К.: Ін-Юре, 1998. – 272 с.
4. Люсин Д.В. Современные представления об эмоциональном интеллекте / Д. В. Люсин // Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования / под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. - М.: Ин-т психологии РАН, 2004. – С. 29 - 36. – (Труды Ин-та психологии РАН).
5. Нинюк І. Шляхи вдосконалення організаційної роботи щодо формування етичної культури фахівців соціальної сфери / І. Нинюк // Вісн. УАДУ. – 1999. - №3.- С. 241

6. Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования / под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. – М.: Ин-т психологии РАН, 2004. – 174, [1] с. – (Труды Института психологии РАН / Рос. Акад. наук. Ин-т психологии).